

Presenting a Conceptual Model of the Culture of Kindergarten Care: A Case Study of Hasanat Mother-Child Kindergarten

Karim Khan-Mohammadi *

Hadiseh Esfandiari **

Maliheh Asghari ***

Abstract

Kindergartens play an obvious role in the socialization and development of children. In Iran, most of these educational centers are designed based on the Western model of separation of mother and child, and they are not compatible with the authentic Iranian, Islamic culture. *Hasanat* Kindergarten was started to realize the mother-child companionship and interaction in Islamic education. This study aims at providing the ideal model through the examination of various aspects of the activities of *Hasanat* Kindergarten. It was conducted through a qualitative approach and a thematic analysis method, and it, in terms of purpose, is practical. The statistical population consisted of two groups: mothers and *Hasanat* kindergarten staff. The sample was selected by purposive sampling method. The research tool was a semi-structured interview based on the 5w1h model, and the content validity of the interview questions was evaluated positively from the related professors' viewpoint. The interviews were conducted until the data saturation was achieved in 11 interviews. The data were analyzed using the Strauss and Corbin's method through open and axial coding and the Maxqda software. The findings show that, to maintain the original and healthy relationship between mother and child, the activity of this kindergarten is in accordance with the mother-centered *Fatemi* education. Furthermore, in *Hasanat* Kindergarten, the quality of education is emphasized and child-centeredness is considered in interior design. The result of the study indicates that the activities of *Hasanat* Kindergarten, based on creativity, the threefold compilation of participatory content for the child, mother, mother-child; it is realized through games and fondness for books, and mother-centered learning in education and dynamic and effective evaluation.

Keywords: ideal model, writing experience, kindergarten, Hasanat Kindergarten.

* Corresponding Author: Associate Professor, Culture and Communication Studies, Faculty of Social Sciences and Cultural Communication, Baqir al-Olum University, Qom, Iran, Khanmohammadi49@yahoo.com.

** MA in Propagation and Cultural Communications, Faculty of Social Sciences and Cultural Communication, Baqir al-Olum University, Hs_esfandiyar@yahoo.com.

*** Ph.D. student, Department of Curriculum Planning, Faculty of Educational sciences and psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran, asgharim80@gmail.com.

ارائه مدل مفهومی فرهنگ مراقبت مهدکودک: مورد مطالعه مهد مادر-کودک حسنات

کریم خان محمدی*

حدیثه اسفندیاری**

ملیحه اصغری***

چکیده

نقش مهدهای کودک در اجتماعی شدن و رشد کودکان، بر هیچ کس پوشیده نیست. در ایران اغلب این مراکز تربیتی و آموزشی براساس الگوی غربی جدایی مادر و کودک طراحی شده و با فرهنگ اصیل ایرانی، اسلامی همخوانی ندارد. مهد حسنات باهدف تحقق همراهی و تعامل مادر و کودک در تربیت اسلامی شکل گرفته و ارائه الگوی مطلوب از طریق بررسی ابعاد مختلف فعالیت مهد حسنات هدف پژوهش حاضر است. این پژوهش با رویکرد کیفی و روش تحلیل مضمون انجام شده و از نظر هدف کاربردی است. جامعه آماری، دو گروه شامل مادران و کارکنان مهدکودک بودند. نمونه با روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شد. ابزار پژوهش مصاحبه نیمه ساختاریافته براساس الگوی SWIh بود که روایی محتوایی سؤالات مصاحبه از نظر اساتید مرتبط، مثبت ارزیابی شد و مصاحبه‌ها تا حد اشباع اطلاعات به تعداد ۱۱ مصاحبه انجام شد. داده‌ها با روش اشتراوس و کوربین با کدگذاری باز و محوری و در بستر نرم افزار maxqda تجزیه و تحلیل شد. یافته‌ها نشان دهنده فعالیت این مهد منطبق بر سیره تربیت فاطمی مادرمحور، برای بقای ارتباط اصیل و سالم مادر با کودک است. همچنین در حسنات تأکید بر کیفیت آموزش است و کودک محوری در طراحی داخلی لحاظ می‌شود. نتیجه پژوهش حاکی از آن است که فعالیت مهد حسنات، براساس خلاقیت مداری، تدوین سه‌گانه محتوای مشارکتی برای کودک، مادر، مادر-کودک؛ از طریق بازی و انس با کتاب، یادگیری با محوریت مادران در تربیت و ارزشیابی پویا و مؤثر تحقق می‌پذیرد.

واژگان کلیدی: الگوی مطلوب، تجربه نگاری، مهدکودک، حسنات.

* دانشیار، مطالعات فرهنگ و ارتباطات، دانشکده علوم اجتماعی و ارتباطات فرهنگی، دانشگاه باقرالعلوم، قم، ایران
(نویسنده مسئول)
Khanmohammadi49@yahoo.com

** کارشناس ارشد، تبلیغ و ارتباطات فرهنگی، دانشکده علوم اجتماعی و ارتباطات فرهنگی، دانشگاه باقرالعلوم، قم، ایران
Hs_esfandiyar@yahoo.com

*** دانشجوی دکتری، گروه برنامه‌ریزی درسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
asgharim80@gmail.com

تاریخ تأیید: ۱۴۰۱/۱۱/۲۷

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۲۴

۱. مقدمه

انسان مانند گیاهی است که اگر از کودکی تربیت نشود، با هر بادی، به سوی میل می‌گردد و سرانجام آن، هلاکت است. لذا باید این گیاه را مراقبت و آبیاری کرد و به دور روح او حساری کشید تا عامل دیگری برایش حدودی تعیین نکند (کریمی، ۱۳۹۰). عقیده بسیاری از متخصصان تعلیم و تربیت این است که شخصیت انسان در ۶ سال اول زندگی او شکل می‌گیرد (دیواندری، و حسینی شریف، ۲۰۱۸). خانواده، کانون اصلی در جامعه و مادر محور پایداری و پویایی آن است. با ورود به عصر مدرن، تغییرات اجتماعی و تحولات ساختاری در جوامع غربی، اساس خانواده و موقعیت مادری را دچار معضلاتی جدی کرده و آن را به مرز بحران رسانده است. جامعه ایرانی نیز با تغییرات فرهنگی و اجتماعی خود در دهه‌های اخیر از جمله افزایش سن ازدواج، افزایش طلاق، کنترل جمعیت، افزایش مهدکودک‌ها و نهادهای جایگزین نقش والدین، در حال پیمودن مسیر تجربه‌شده غرب است (سیاح و حسینی مجرد، ۱۳۹۰). مسئله تربیت در اسلام آنچنان از اهمیت برخوردار است که یکی از حقوق فرزند بر عهده والدین را، پرورش و تربیت صحیح او می‌داند. از اهداف مهم تربیت کودک، آماده‌سازی او برای زندگی در اجتماع و تعقیب اهداف الهی جامعه است. کانون خانواده نخستین نهاد اجتماعی است که کودک در آن پرورش می‌یابد و می‌آموزد که چگونه رفتار اجتماعی داشته باشد. در محیط‌های اجتماعی نظیر مهدکودک، نهادهای دیگری به جز خانواده در آموزش هنجارها و ارزش‌ها به فرزندان دخالت دارند و با افزایش سن کودک به مرور از نقش خانواده کاسته و بر نقش این کانون‌ها در الگودهی به شخصیت کودک افزوده می‌شود (یزدان‌پناه، ۱۳۹۲)؛ بنابراین توجه پژوهشگران و سیاست‌گذاران امر آموزش در سراسر جهان بیشتر معطوف به برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های آموزشی و پرورشی این دوره از زندگی انسان است (حنیفی، ۱۳۹۸). از آنجاکه روند شکل‌گیری مهدکودک‌ها در ایران براساس الگوی غربی وارداتی (جدایی مادر و کودک) است و با فرهنگ ایرانی-اسلامی جامعه ایرانی هم‌خوانی ندارد، لزوم شکل‌گیری مهدکودکی که به همراهی و تعامل هرچه بیشتر مادر و کودک بیانجامد، بیش‌ازپیش احساس می‌شود؛ بنابراین مهدکودک «مادر کودک حسنات» باهدف تحقق این امر شکل گرفت. این پژوهش درصدد است تا با مطالعه توصیفی الگوی فعالیت مهد «مادر کودک حسنات» این تجربه جدید و تازه را به همراه ابعاد، نتایج دستاوردهای آن معرفی نماید.

مهدکودک: مهدهای کودک به مراکزی اطلاق می‌شود که برای نگه‌داری، مراقبت، آموزش و پرورش قبل از دبستان کودکان سالم از ۳ ماهگی تا پایان ۵ سالگی تشکیل و اداره می‌شود (مفیدی، ۱۳۹۲). مهد «مادر کودک حسنات» نه برای مادرهای شاغل، بلکه مختص مادرهای

خانه‌دار طراحی شده است؛ در «حسنات»، برخلاف روال عادی سایر مهدکودک‌های معمولی، خانواده‌ها فرزند خود را به مهد نمی‌سپارند بلکه. مهد «حسنات» تلاش می‌کند با همکاری مادران دغدغه‌مند، مجموعه‌ای آموزشی تربیتی برای حضور کوتاه‌مدت خردسالان و مادران آماده سازد.

۲. آموزش و پرورش پیش دبستان و ضرورت آن

قرن نوزدهم به‌عنوان سرآغاز آموزش پیش دبستانی مطرح شده است و قبل از این تاریخ این اندیشه که کودکی یک دوران منحصر به فرد است، به‌طور کلی مورد پذیرش واقع نشده بود (طالب‌زاده، ۱۳۸۵). اگرچه آغاز رشد کودکان در اروپا ثمره تفکر و نوشته‌های کمنیوس، روسو، پستالوزی و هربارت است، ولی در حقیقت این فردریک فروبل آلمانی بود که اولین کودکان را در سال ۱۸۳۷ در بلومبرگ آلمان بنا نهاد و از همان زمان، نام کودکان (باغ کودکان) معمول گشت (قاسم‌تبار، ۱۳۹۵). در جامعه ما نیز اولین کودکان به کوشش مرحوم جبار عسکرزاده (باغچه‌بان) در سال‌های ۱۳۰۳ در شهر تبریز به نام «باغچه اطفال» تأسیس شد. اولین آیین‌نامه کودکان در سال ۱۳۱۲ به تصویب شورای عالی فرهنگی رسید (مفیدی، ۱۳۹۲).

مفهوم آموزش و پرورش پیش دبستانی معمولاً به تجارب کودکان در مهدهای کودک، کودکان و دوره‌های آمادگی اشاره می‌کند. در ایران دوره پیش دبستان به دوره دوساله رسمی و غیراجباری اطلاق می‌شود که کودکان گروه سنی ۵ و ۶ سال را تحت پوشش برنامه‌های آموزشی و تربیتی قرار می‌دهد (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱). در تبیین اهمیت و ضرورت آموزش و پرورش پیش دبستان، مطالعات به‌خوبی نشان می‌دهند که آموزش و پرورش پیش دبستان می‌تواند یادگیری و تحول کودکان را بهبود بخشد. برای مثال، دانکن و مگنسن (۲۰۱۳)، ریان، فواس و بروکس (۲۰۱۴)، پیلاس و دیگران (۲۰۱۴)، اندرسون و دیگران (۲۰۰۳). این مطالعات اهمیت دوران اولیه کودکی را از دو جنبه نشان دادند. یکی حساسیت و سهولت اثرپذیری کودکان از محیط‌های آموزشی و دیگری دوام و عمق یادگیری آنها در این دوران؛ یعنی یادگیری اولیه زمینه مناسبی برای کسب تجارب بعدی کودکان فراهم می‌آورند و آنچه در سنین اولیه و پیش-دبستانی آموخته می‌شود هم پایداری و دوام بیشتری دارد و هم تخریب و از بین بردن آنها مشکل‌تر است.

اکثر مطالعات نشان‌دهنده پیوندهایی روشن بین کیفیت برنامه سال‌های اولیه کودکی و موفقیت تحصیلی بعدی کودکان می‌باشند. طلایی و بزرگ (۱۳۹۴) در پژوهش خود به تبیین چرایی و ضرورت توجه به تربیت دوران اولیه کودکی پرداختند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که ضرورت پرداختن به تربیت اوان کودکی از چهار منظر توجیه‌پذیر است: توجیه بیولوژیک (یافته‌های

پژوهشی حوزه عصب‌شناختی و مغز)، توجیه اقتصادی (تحلیل هزینه-فایده)، توجیه آموزشی (عملکرد و پیشرفت تحصیلی مطلوب در طول دوره تحصیل) و توجیه اجتماعی (رشد منش‌ها و کنش‌های اجتماعی مطلوب در طول نوجوانی و بزرگسالی).

پژوهش حنیفی (۱۳۹۸) با عنوان «تبیین رویکردهای آموزشی حاکم در مهدکودک‌ها در سطح جهان و ایران و نقد آنها از منظر تعلیم و تربیت اسلامی به تبیین مهم‌ترین رویکردهای حاکم در جهان (موتنه سوری، والدورف و های اسکوپ) و همچنین رویکرد شکوفایی فطرت الهی به‌عنوان رویکرد حاکم در ایران می‌پردازد. بررسی «تأثیرات مهدکودک در رشد اجتماعی عاطفی کودکان»، به قلم شهامت نوده که توسط انتشارات باران دانش در سال ۱۳۹۶ چاپ شده است، پژوهشی است که با رویکرد کمی به رشد عاطفی و اجتماعی کودکان مهدکودکی و غیر مهدکودکی پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد که میزان روحیه همکاری و توافق و مسئولیت‌پذیری کودکان مهد رفته به‌طور معنی‌داری بیشتر از کودکان مهد نرفته است و میزان فردگرایی و انسجام عاطفی کودکان مهد نرفته به‌طور معناداری بیشتر از کودکان مهد رفته است.

نتایج پژوهش تیموری (۱۳۹۴) با عنوان «بررسی تأثیر مهدکودک بر میزان جامعه‌پذیری کودکان» حاکی آن است که حضور در مهدکودک بر میزان جامعه‌پذیری کودکان و مؤلفه‌های مربوط به آن تأثیر بسزایی داشته است. شیرکرمی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «تدوین تجارب آموزشی در آموزش و پرورش: فواید، روش و نتایج» با تأکید بر ضرورت تدوین و اشتراک تجربیات در آموزش و پرورش، به‌عنوان یکی از وظایف مهم متصدیان تعلیم و تربیت و باهدف ارتقای سطح کیفیت مراکز آموزشی، مدل مفهومی تحقیق خود را به‌صورت مراحل، ابزارها و منافع تدوین تجارب آموزشی ارائه کرده است. در این مقاله که صرفاً به حوزه نظری محدود شده است، تدوین تجارب آموزشی در آموزش و پرورش به‌عنوان یک ضرورت مهم در حوزه مدیریت دانش مورد مطالعه قرار گرفته است. در پژوهش دیواندری و حسینی‌شریف (۲۰۱۸) سعی گردیده با رویکردی اسلامی و با استناد به مفهوم رشد از دیدگاه شهید مطهری و ابن‌سینا و با روش استدلال منطقی و تفسیر و تحلیل در اصول، اهداف و روش‌های تربیتی آنها و کیفیت‌های محیطی مکانی مناسب رشد کودک استنتاج گردد و درنهایت اصولی برای طراحی فضای کودک منطبق با این کیفیات و شرایط استخراج شود. با توجه به اینکه انسان به‌طور پیوسته در تعامل با خود، خدا، جامعه و طبیعت است. لازم است برای رشد کودک به این ارتباطات توجه ویژه‌ای مبذول داریم. برای ارتباط کودک با دیگران، به فضاهای جمعی برای بازی و آموزش» برای ارتباط او با خدا فضاهایی برای

قصه‌گویی و فضایی برای انجام تئاترهای قرآنی و فضاهایی جهت شناخت طبیعت را می‌توان متصور شد (دیواندری و حسینی شریف، ۲۰۱۸).

پژوهش ولی‌زاده و دیگران (۲۰۱۹) با هدف ارائه چارچوب مدیریت اثربخش در مهدهای کودک انجام شد، یافته‌های پژوهش نشان داد توجه سازمان مجوزدهنده و جامعه دانشگاهی به مجهز کردن مدیران مهدهای کودک به مهارت‌های مدیریتی و حمایت همه‌جانبه نظام حاکمیتی کشورها از مهدهای کودک در اثربخشی مدیریت مهدکودک و در نتیجه افزایش کودکان بهره‌مند از خدمات و آموزش‌های پیش از دبستان حائز اهمیت است (ولی‌زاده؛ رحیمیان، عباس‌پور، خورسندی طاسکوه، احقر، و قدسی، ۲۰۱۹). کودکان سرمایه‌ها و پشتوانه‌هایی هستند که بر اساس روایات، احادیث دینی و یافته‌های علمی در حساس‌ترین مرحله رشد و تکامل قرار دارند. در این دوران حساس و مهم، علاوه بر رشد جسمانی، یادگیری کودکان نیز سریع‌تر، عمیق‌تر و آسان‌تر انجام می‌شود. اهمیت تربیت در دوران کودکی به حدی است که مولای متقیان علی (علیه السلام) آن را چون حکاکی بر سنگ می‌داند (علامه مجلسی، ۱۳۸۷، ج ۲، ص ۲۲۴) و حضرت امام سجاد (علیه السلام) در تربیت فرزندانش از خداوند استمداد می‌طلبد (صحیفه سجاده) و حضرت امام صادق (علیه السلام) نیز بهترین میراث پدران را برای فرزندان «ادب» می‌داند نه مال و ثروت (محمدی ری‌شهری، ۱۳۹۳، ج ۱، ص ۱۰۱). بررسی‌ها نشان می‌دهد کودکانی که دوره پیش‌دستانی را گذرانده‌اند، در دوره‌های تحصیلی بالاتر در زمینه‌های شناختی، عاطفی و اجتماعی پیشرفت مطلوب‌تری داشته‌اند. به بیان دیگر، سال‌های پیش از دبستان مهم‌ترین سال‌های سرمایه‌گذاری برای توسعه انسانی هستند و هزینه کردن در این دوره سرمایه‌گذاری زیربنایی در مسیر پیشرفت و تعالی کشور و تحقق اهداف پیش‌بینی شده است (فضلی، ۲۰۱۵). پژوهش شمس‌زاده و دیگران (۲۰۱۹) به تعیین اثربخشی شفقت درمانی بر سبک‌های فرزندپروری مادران پرداخته است. نتایج نشان داد شفقت درمانی بر سبک‌های فرزندپروری تأثیر مثبت معنی‌دار دارد و شفقت درمانی باعث بهبود سبک‌های فرزندپروری مادران شاغل شد؛ بنابراین تلاش در جهت آموزش مادران شاغل باعث بهبود سبک فرزندپروری آنان در طول زندگی می‌گردد (شمس‌زاده، آقامحمدیان و شعرباف، ۲۰۱۹). پژوهش سیاح و حسینی مجرد (۱۳۹۰) با مروری بر تغییرات خانواده و مادری در غرب، عوامل اصلی این تغییرات را مورد واکاوی قرار داده و با بررسی تأثیرات فرهنگ غربی بر خانواده ایرانی، پیشنهادها و راهبردهایی در جهت مدیریت بحران مادری در جهان و پیشگیری از بروز این معضل در ایران اسلامی ارائه می‌کند و تنها راه موفقیت در این زمینه را با تکیه بر الگوی اسلامی-ایرانی می‌داند (سیاح؛ و حسینی مجرد، ۱۳۹۰). پژوهش رزاقی و دیگران (۱۳۹۹) سه کارکرد اصلی مهدکودک را

ارتقای سطح سلامت، تعامل‌های اجتماعی، دانش و مهارت‌های کودکان در محیط تلفیقی-پرورشی معرفی می‌نماید و تأکید دارد مهدکودک باید متناسب با خواسته‌ها و توانایی تمام کودکان استفاده‌کننده باشد (رزاقی، عینی‌فر، حجت و پیشیاره، ۱۳۹۹). با توجه به نتایج پژوهش‌ها، اقدام برای آموزش کودکان قبل از ورود به دبستان امری مهم و دارای اولویت است ولی باوجود فعالیت گسترده مهدهای کودک و مؤسسات آموزش پیش از دبستان در ایران خلأ حضور فلسفه تربیتی اسلامی در تربیت کودکان قبل از ورود به آموزش رسمی به‌وضوح دیده می‌شود. متولیان مهدها، کودکان را با انبوهی از محتوا مواجه می‌نمایند، تأکید بسیار بر آموزش مستقیم که بر تقویت مهارت‌های شفاهی استوار است (پروینی، ۱۳۸۹) داشته و حتی مفاهیم دینی را به‌صورت ناشیانه و بدون چارچوب اصولی به کودکان عرضه می‌کنند که درنهایت دل‌زدگی و رویگردانی کودکان در سال‌های بعد نسبت به این مفاهیم را به ارمغان می‌آورد. مهدهای کودک براساس فلسفه‌های حاکم بر جامعه غربی کودکان را در معرض آموزش مفاهیم قرار می‌دهند و شالوده و اساس آموزش‌ها بر تحقق فلسفه مادی‌گرای جامعه غربی استوار می‌شود. درحالی‌که مطالعه منابع اسلامی در تربیت کودک، آرمان‌هایی مغایر با آنچه در مهدهای کنونی قابل مشاهده است را در صف اول توجه قرار می‌دهد. با این همه، حسنات با همکاری تعدادی مادر فرهیخته و دلسوز در پی آموزش براساس فلسفه تربیت اسلامی بوده و موفقیت‌های خوبی نیز به‌دست آورده است. با توجه به موارد طرح‌شده پژوهش حاضر در پی پاسخ دادن به این سؤال است که ویژگی‌ها و ابعاد مختلف الگوی فعالیت حسنات کدام‌اند؟

۳. روش تحقیق و روند اجرای آن

این پژوهش با رویکرد کیفی و از نوع مطالعات موردی است. مطالعه موردی، یکی از متداول‌ترین استراتژی‌های تحقیق کیفی محسوب می‌شود. مطالعه موردی، یک کاوش تجربی است که از منابع و شواهد چندگانه برای بررسی یک پدیده موجود در زمینه واقعی اش در شرایطی که مرز بین پدیده و زمینه آن به‌وضوح روشن نیست، استفاده می‌کند (ین، ۱۳۹۳). این روش بر مطالعه اسنادی و مطالعه میدانی (مصاحبه و مشاهده) مبتنی است و با روش‌های کمی، پرسشنامه‌ای و مبتنی بر آمار در سایر علوم انسانی تفاوت دارد؛ زیرا روش کمی را فاقد صلاحیت لازم برای استخراج داده‌های عمیق از مشارکت‌کنندگان می‌داند. نمونه با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شد و دو گروه شامل کارکنان مهدکودک و مادران به تعداد ۱۱ نفر بودند ابزار پژوهش مصاحبه نیمه ساختار یافته براساس

الگوی 5w1h^۱ بود که روایی محتوایی سؤالات مصاحبه از نظر اساتید مرتبط، مثبت ارزیابی شد و مصاحبه‌ها تا حد اشباع اطلاعات انجام شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از روش تحلیل مضمون بر پایه کدگذاری اشتراوس و کوربین و در بستر نرم‌افزار maxqda2020 استفاده شد.

۴. یافته‌ها

در راستای پاسخگویی به سؤال پژوهش، مصاحبه‌های صورت گرفته براساس الگوی WIH5 مورد بررسی قرار گرفت، براساس اظهارات مصاحبه‌شوندگان (۴۶) مفهوم اولیه در زمینه چپستی حسنات، (۵۶) مفهوم اولیه در زمینه چرایی تأسیس حسنات، (۱۷) مفهوم اولیه در زمینه بعد مکان حسنات، (۱۲) مفهوم اولیه در زمینه بعد زمان حسنات، (۳۵) مفهوم اولیه در زمینه بعد (چه کسی) در حسنات، (۲۷۶) مفهوم اولیه در زمینه چگونگی فعالیت حسنات استخراج گردید، جدول ۱ تعدادی از شواهد گفتاری به همراه کدهای مربوط به نظرات مصاحبه‌شوندگان را نشان می‌دهد:

جدول ۱: مفاهیم اولیه در زمینه ابعاد مختلف فعالیت حسنات

Segment	Code	ابعاد فعالیت
این بازی‌ها زمانی است که مطالب محتوایی بخش مادر و بخش کودک به جایی رسیده باشد که حالا می‌خواهند با هم انجام دهند. یک کارگروه دارد و یک مسئول که محتوا تولید می‌کنند و در ارتباط با هر دو گروه هستند و از آموزش‌های آنها مطلع‌اند و تولید بازی‌ها براساس همان آموزش‌ها است همه اینها یک زنجیره به هم متصل است یعنی بازی‌ها مرتبط با آموزش‌ها است.	ارتباط بخش‌های مختلف بازی‌ها در حسنات	چپستی
واقع تفکر حسنات یک تفکر خوب و کاملی است تفکری که مورد تأیید دنیای امروز است. اگر واقعاً این تفکر جا بیفتد و گسترش پیدا کند به‌عنوان یک مهد کامل و جامع و یک مهد ایدئال به نظرم؛ ولی متأسفانه خیلی‌ها اسم حسنات را نشنیده‌ایم و این برایمان یک دغدغه است که چطور یک مهد با این امکانات و ویژگی‌ها هنوز شناخته‌نشده است در قم، انشاءالله شنیده بشود شناخته بشود. این کار انجام شود.	مهد جامع	
مفاهیمی که مادران متقاضی بودند اسلامی و اخلاقی بودند،	تقاضامحوری در آموزش مفاهیم	
ما هفته‌ای دو روز دو ساعت و نیم آنجا بودیم یعنی هفته‌ای ۵ ساعت بودیم کلاس همسررداری بود تربیت کودک بود آموزش‌های بازی‌های خلاقانه به مادران بود سواد رسانه‌ای و نهج البلاغه بود.	اختصاص زمان برای	

1. What–where–when–who–why&how.

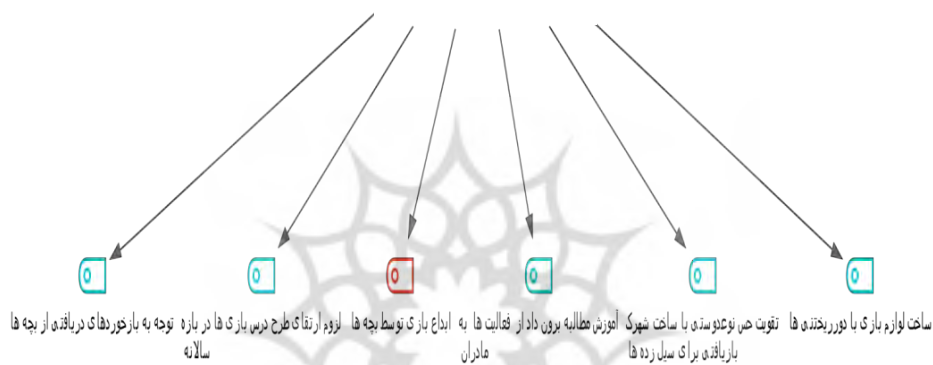
مهارت‌آموزی مادران	احساس می‌کنم چیزهایی که به نظرشان فکر کردن یک مادر نیاز دارد مثلاً در بحث هنری بحث خودآرایی داشتند یک مادر خانه‌داری که اگر دسترسی به هیچ چیزی هم نداشته باشد اون آموزش‌های حداقلی را باید دیده باشد.	۵۴ ۳۱
پرهیز از آموزش مستقیم و ایجاد ارتباط اجتماعی	می‌خواستیم اینها در محیطی قرار بگیرند غیر از محیط خانواده، هم یک مقدار اجتماعی بشوند و با محیط‌های دیگر آشنا بشوند و هم با همبازی‌های دیگر آشنا شوند و بچه‌های دیگر را ببینند ولی چیزی که در مهدهای دیگر بود زیاد موردپسندمان نبود. اولاً خب بچه را باید می‌گذاشتیم و می‌رفتیم و جدایی بچه از مادر بود و این مطلوب ما نبود که بچه از مادر جدا بشود و دوم هم ما هیچ آموزشی نمی‌خواستیم به این صورت که بچه مستقیم آموزش ببیند و همه‌جا چیزهایی که خلاف فکر ما بود در مهدها داشت اجرا می‌شد؛ یعنی هم بچه را از مادر جدا می‌کردند و هم آموزش داشتند. هر آموزشی، هم زبان، هم قرآن. ما کلاً با آموزش مستقیم مشکل داشتیم. فرقی نداشت که موضوع چه چیزی باشد. چه قرآن چه زبان انگلیسی چه چیزهای دیگر که الان در مهدها رایج است. این را ما نمی‌خواستیم و همین چیزها جرقه‌ای شد که ما خودمان شروع کنیم و یک مهد تأسیس کنیم.	
پذیرش همراه با مادر برای ایجاد حس امنیت در کودک	می‌خواست بچه احساس امنیت داشته باشد و هر لحظه‌ای که بخواهد به مادرش دسترسی داشته باشد.	
عادی شمردن گریه فراق از مادر در مهدهای عادی	مهدهای دیگر به مادر می‌گویند بچه را ببنداز و برو مایک کاری می‌کنیم اینجا بماند، دو روز گریه می‌کند و تمام می‌شود.	
ایجاد زمینه محیطی برای حل بحران‌های مادر یا کودک	اینجا برای هر کاری استاد داریم مثلاً استاد همسر داری و ما از قبل این را به استاد می‌گوییم که بچه‌ها به این مکان رفت‌وآمد دارند و مثل مدرسه یا دانشگاه نیست هم خیلی راحت می‌پذیرد و می‌گوید اگر ویژگی مجموعه شما این است پس من این را می‌پذیرم و از آن طرف ما می‌گوییم اگر بچه‌ای به‌راحتی از مادرش جدا نمی‌شود بخش کودکان این پذیرش را دارند که مادر در آنجا بنشیند تا بچه اعتمادش جلب شود و به‌تدریج جدا شود ما حتی بچه‌هایی داشته‌ایم که یک سال دو سال هم طول کشیده است اما درنهایت بچه از مادر جدا شده است اما آن‌گونه که خودش دلش می‌خواسته؛ یعنی نه به‌اجبار من بوده است نه به‌اجبار مادر نه به‌اجبار مجموعه یعنی خودش به این نتیجه رسیده که از مادرش جدا شود و فاصله بگیرد. این یک تکنیک کاری است که اگر مجموعه ما در آن همکاری نکنیم هیچ‌وقت این اتفاق نمی‌افتد اما اگر ما همکاری کنیم یا مثلاً استادمان را از قبل آماده کنیم که ممکن است بچه بیاید یا مثلاً مادر آنجا می‌نشیند و در حین فعالیت بچه حضور دارد وقتی ما این پذیرش را پیدا کردیم بچه خودش این را می‌پذیرد.	۵۵ ۳۱
	نیاز به فضای بازی در مهدکودک	
تداوم فعالیت‌های حسنات از طریق مدارس صدرا	امسال در راستای حسنات پیش‌دبستانی دخترانه صدرا را فعال کردیم که اکثراً از مهد حسنات به آنجا رفتند و فارغ‌التحصیلان حسنات متفاوت هستند در پیش‌دبستانی. در سال ۹۳ استارت کار فکری خورد. سال ۹۴ استارت عملیاتی در حد محدود کار شروع شد. پیش‌دبستانی صدرا تا آخر سال همه برنامه‌ها نوشته شده اعم از بازی‌ها اردوها و موضوعات تا به خانواده‌ها ارائه دهند.	
تعییه کتابخانه مادران و کودکان در سالن مهد	جایی که علاوه‌بر در نظر گرفتن مکان بازی برای بچه‌ها کتابخانه‌ای مختص مادرها و یک کتابخانه هم مختص خود بچه‌ها ترتیب داده است.	

بعد زمانی	<p>آغاز آموزش‌ها از اول مهرماه</p> <p>تداوم آموزش‌های غیرحضوری در شرایط کرونا</p>	<p>یک سری مسائل اولیه و اساسی مثل مفاهیم حرکتی و پریدن را و مفاهیم بالا پایین و چپ و راست را در روز مصاحبه اول مهر در تابستان می‌گرفتیم.</p> <p>وقتی که بحث حضوری منتفی شد ما با دوستانمان وارد یک عرصه جدیدی از ارتباط با بچه‌ها شدیم. وقتی که بحث غیرحضوری پیش می‌آید دیگر در حقیقت ایجاد یک مادر مری می‌آید یعنی این مادر است که باید در منزل اجراکننده طرح درس باشد. به خاطر همین ما دچار کمی محدودیت شدیم. یک سری طرح درس‌ها که روش تحقیق کرده بودیم احساس کردیم که مادر شاید نتواند آن چیزی را که ما می‌خواهیم از آن برنامه دریاورد. خوب چه کار کنیم؟ سعی کردیم طرح درس‌هایمان را دم‌دستی‌تر کنیم یعنی آن چیزی باشد که مادر بتواند با بچه کار کند و هدف اصلی آن طرح درس دربیاید.</p>
چه کسی	<p>تفاوت آموزش‌های دوره اول و دوم کودکان از لحاظ مهارتی</p> <p>ایام ارائه خدمات</p>	<p>موضوع یکی هست ولی طرح بحث و روش ارائه کوچک‌ها هر دو سن دو تا چهار تا پنج هردو دارند مثلاً نظم یاد می‌گیرند ولی شیوه اجرای نظم کوچک‌ها با بزرگ‌ها متفاوت است پس اگر دو سال بیاید انگار در واقع چکش کاری شده نهاده شده بیشتر کار شده روش.</p> <p>ما کزیمم اجرای طرح سه روز در هفته است چون مادر باید بیاید اینجا بیشتر از سه روز نمی‌شود بیاید.</p>
چگونگی فعالیت	<p>گزینش همیارمریان متخصص</p> <p>تفاوت آموزش‌ها برحسب تقاضای جنسیتی کودکان</p> <p>مدیریت حسنات به سبک رهبری</p> <p>حفظ ارتباط و حضور مادر</p> <p>اهمیت کتابخوان شدن کودکان</p>	<p>آیین‌نامه استخدام همیار مری با بیرون از زمین تا آسمان فرق می‌کند: در مهدهای دیگر جمع کردن کلاس، شستن دست‌های بچه‌ها و کلاً کارهای جزئی به عهده همیار مری‌هاست؛ اما همیار مری‌های ما کاملاً در سطح مری‌های مهدهای دیگر هستند یعنی آنها را از بین مری‌ها انتخاب می‌کنیم. الآن هم یکی از همیار مری‌ها در اینجا، در شعبه حسنات یزد تابستان‌ها مری هستند.</p> <p>ما بچه‌ها دختر و پسرمان باهم‌اند ولی فعالیت‌های جداگانه‌مان خیلی زیاد است مثلاً می‌گم حتی فرایند قصه‌گویی موم چون پسر یک سبکی دارند برای گبرایی‌شان دختری یک سبک متفاوتی را دارند برای فعالیت‌های مختلف دختر پسر جدا می‌شوند که می‌خواهد مخصوصاً حرکتی است جایی که خیلی نیاز به نشستن دارد گوش دادن دارد کلاً سبک بچه‌ها فرق می‌کند.</p> <p>مدیر محترم جوری این چارچوب را کنار هم قرار داده که تمام بچه‌ها با علاقه و عشق برای حسنات کار می‌کند و واقعاً حاضر نیستند این شکل و ساختار و همکارها را از دست بدهند و جای دیگر بروند.</p> <p>احساس می‌کردیم ناراحت است یا از عهده کاردستی‌اش بر نمی‌آید می‌گفتیم می‌خواهی به مادرت سر بزنی چند دقیقه می‌رفت و برمی‌گشت انگار به شارژ نیاز داشت و این طوری ما به بچه‌ها کمک می‌کردیم که راحت و با اطمینان از مادرشان جدا شوند</p> <p>این بچه باید از کودکی کتابخوان بشود دیگه این را جزو بحث‌های مادرانه یا توی بحث‌های تربیتی مان غیر از مثلاً بحث تربیت کودک که از همین کتاب‌هایی که از کتاب آقای اخوت کتاب آقای صفایی، کتاب آقای فلسفی اینا داشتیم ما خب جزء حتی آمدیم گفتیم که درسته اینها همه از قرآن و روایات و اینها آمدند یا استفاده آنها نوشتند ولی ما حتی سرچشمه هم رفتیم یعنی ما به استادی که نامه ۳۱ نهج‌البلاغه را خیلی کار کرده بود</p>

نقشه مفهومی کدهای باز

در ادامه اهم کدهای به دست آمده از مصاحبه با برخی از مشارکت کنندگان به صورت نقشه مفهومی ارائه می‌گردد:

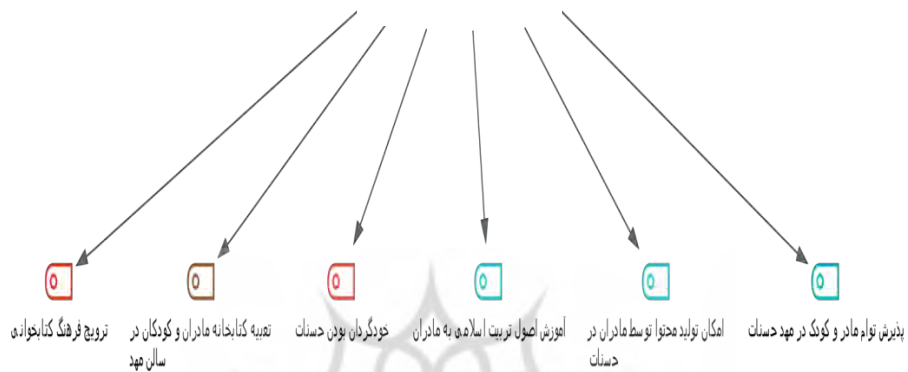
Single-Case Model (Code Hierarchy)

نمودار ۱. اهم کدهای به دست آمده از مصاحبه

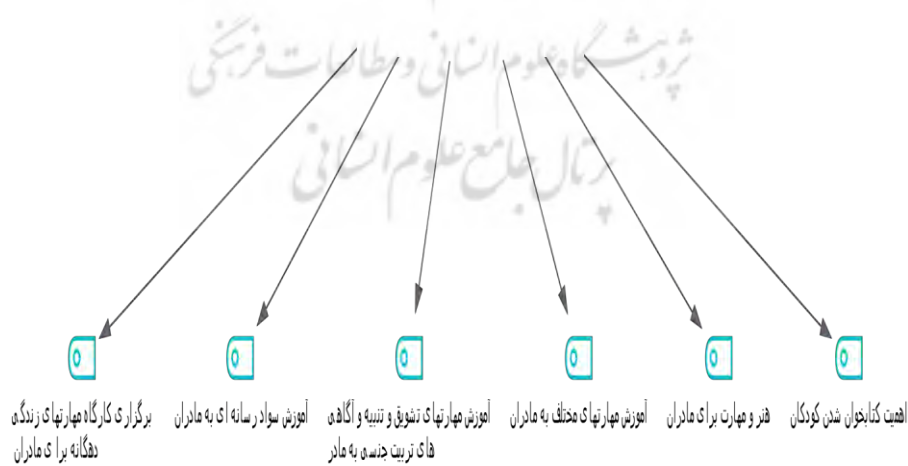
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Single-Case Model (Code Hierarchy)

نمودار ۲. اهم کدهای به دست آمده از مصاحبه

Single-Case Model (Code Hierarchy)

نمودار ۳. اهم کدهای به دست آمده از مصاحبه

یافته‌های کدگذاری محوری

مقوله‌بندی کدهای باز در بعد (چیستی)

با بررسی کدهای مستخرج از اظهارات مصاحبه‌شوندگان و دسته‌بندی آنها در قالب مقوله، در مجموع ۷ مقوله در بعد چیستی شناسایی شد. نحوه دسته‌بندی کدها و استخراج تعدادی از مقوله‌ها در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: مقوله‌های به دست آمده در بعد چیستی حسنات

مقوله‌سازی مقوله‌بندی	مفهوم‌سازی اولیه از رخدادها (کدهای باز)
کتاب‌مداری	ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی
	برگزاری سیر مطالعاتی برای مادران و اتاق فکر
	تعامل و بهسازی دوجانبه در حسنات
	نیاز به فکر و مطالعه به جای اسباب‌بازی برای مسئولین مهد
	پایه‌های فکری تأسیس مهد حسنات
آموزش مادر توأم با کودک	منابع مورد استفاده برای طراحی اولی
	پذیرش مادر و کودک توأم
	اختصاص زمان برای مهارت‌آموزی مادران
	آموزش اجتماعی و مهارتی مادر و کودک توأمان
	ایجاد حس مفید بودن برای مادر با حضور در حسنات
	ایجاد صمیمیت بین مادران
	برگزاری کارگاه‌های مختلف برای مادران
	تغذیه به همراه مادر
طراحی بخش مادران	
اولویت دادن به بازی	تقسیم‌بندی محتوای مادران براساس جنبه‌های مختلف وجودی او
	طراحی مهد برای مادران خانه‌دار
	تأکید بر حرکت و بازی
	آموزش ریتمیک قرآن
	ارتباط بخش‌های مختلف بازی‌ها در حسنات
	چه آموزش غیرمستقیم مفاهیم
	توجه به علاقه کودک برای جنب‌وجوش و بازی
	بخش بازی مادر و کودک
	آموزش نشاط محور برای مادران
	انواع بسته‌های آموزشی غیرحضور در شرایط کرونا
	پشتیبانی دائمی مربیان از کودکان حین بازی
	بازی محوری
حرکت محوری	
ابداع بازی توسط بچه‌ها	

• مقوله‌بندی کدهای باز در بعد (مکانی)

با بررسی کدهای مستخرج از اظهارات مصاحبه‌شوندگان و دسته‌بندی آنها در قالب مقوله، در مجموع ۳ مقوله‌شناسایی شد. نحوه دسته‌بندی کدها و استخراج مقوله‌ها در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. مقوله‌های استخراجی در زمینه بعد مکانی حسنات

مقوله‌سازی مقوله‌بندی	مفهوم‌سازی اولیه از رخدادها
محصور نبودن فضای تربیتی و آموزشی	ایجاد زمینه محیطی برای حل بحران‌های مادر یا کودک
	اجرای برخی آموزش‌ها در خارج از مهد
	اختصاص سالن، اتاق مادران و کلاس به فضای مهد
	ایجاد فضای چند سطحی برای کمک به کاهش دل‌بستگی نایمن
بازی محوری فضاها	پوشش قم و شهرستان‌ها
	نیاز به فضای بازی در مهدکودک
	نیاز حسنات به فضای بیشتر برای بازی
	فضای محل بازی بچه‌ها
استفاده بهینه از فضای کالبدی مهد	انجام لذت‌بخش فعالیت‌ها در منزل در شرایط کرونا
	تداوم فعالیت‌های حسنات از طریق مدارس صدرا
	اتاق ویژه مادران همراه با نوزاد
	شهر فعالیت
	مکان فعالیت مهد
	فقدان ملک اختصاصی برای فعالیت مهد
	تعبیه کتابخانه مادران و کودکان در سالن مهد
شروع کار حسنات با فضای کوچک	

• مقوله‌بندی کدهای باز در بعد (زمانی)

با بررسی کدهای مستخرج از اظهارات مصاحبه‌شوندگان و دسته‌بندی آنها در قالب مقوله، در مجموع ۴ مقوله‌شناسایی شد. نحوه دسته‌بندی کدها و استخراج مقوله‌ها در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. مقوله‌های به‌دست آمده در بعد زمانی حسنات

مقوله‌سازی مقوله‌بندی	مفهوم‌سازی اولیه از رخدادها
بازه‌های زمانی متفاوت برای فعالیت مهد	آغاز آموزش‌ها از اول مهرماه
	آموزش در ترم تابستان
	زمان شروع فعالیت حسنات

مقوله‌سازی مقوله‌بندی	مفهوم‌سازی اولیه از رخدادها
تداوم آموزش‌های مجازی در شرایط کرونا	تداوم آموزش‌های غیرحضوری در شرایط کرونا
	تلاش برای از دست ندادن زمان طلایی آموزش در شرایط کرونا
	تعریف دوره‌های ۴۰ روزه و سه‌ماهه برای آموزش در شرایط کرونا
	تهیه بسته‌های آموزش مجازی برای ایام غیرحضوری
انعطاف در آموزش‌ها با توجه به سن کودک	تفاوت آموزش‌های دوره اول و دوم کودکان از لحاظ مهارتی
زمان تابع آموزش‌هاست	اختصاص سه روز در هفته به برنامه‌های حسنات
	عدم محدودیت زمانی برای اجرای طرح بازی‌های آموزشی
	ایام ارائه خدمات تابع اتمام سرفصل‌هاست

• مقوله‌بندی کدهای باز در بعد (چرایی)

با بررسی کدهای مستخرج از اظهارات مصاحبه‌شوندگان و دسته‌بندی آنها در قالب مقوله، در مجموع ۸ مقوله شناسایی شد. نحوه دسته‌بندی کدها و استخراج مقوله‌ها در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. مقوله‌های به‌دست‌آمده در بعد چرایی حسنات

مقوله‌سازی مقوله‌بندی	مفهوم‌سازی اولیه از رخدادها
ایجاد ارتباط اجتماعی مطلوب برای مادر و کودک،	پرهیز از آموزش مستقیم و ایجاد ارتباط اجتماعی،
	تأکید بر پذیرش مادر و کودک برای ایجاد حس امنیت و روابط اجتماعی،
	پرهیز از درگیرشان طولانی کودک با موبایل،
	تلاش برای تعامل کودک با پدر،
	نیاز کودکان پیش از دبستان به یادگیری مهارت‌های اجتماعی،
	توجه به حضور تعاملی مادر و کودک،
ایجاد و حفظ حس امنیت برای کودک حین آموزش،	بازی‌های نمایشی،
	پذیرش همراه با مادر برای ایجاد حس امنیت در کودک،
	رفع اضطراب جدایی کودک از مادر،
	ایجاد حس امنیت برای مادر و کودک،
	تأکید آموزه‌های دینی بر ایجاد حس امنیت برای کودک،
	حضور همزمان مادر و کودک،
	تأکید بر ایجاد حس امنیت در آموزش برای کودک،
	همراهی مادر و کودک در کلاس،
	شیوه متفاوت حسنات برای تفکیک مادر و کودک،
	آموزش همزمان مادر و کودک،
تلاش برای ایجاد حس امنیت در کودک،	

مقوله‌سازی مقوله‌بندی	مفهوم‌سازی اولیه از رخدادها
دور شدن از سبک مدیریت غربی مه‌دکودک،	عادی شمردن گریه فراق از مادر در مه‌دهای عادی،
	تطبیق شرایط مه‌دهای کشورهای غربی با وضع داخلی در حوزه فرهنگ،
	دادن استقلال عمل به مربی،
	أمرانه بودن رویکرد در مه‌دهای عادی،
	اضطراب جدایی از مادر در مه‌دهای عادی،
	ایجاد اضطراب فراق از مادر در مه‌دهای عادی،
	آموزش مستقیم، تأکید بر جداسازی مادر و کودک در مه‌دهای دیگر،
	جداسازی کودک و مادر برخلاف اصول تربیتی در سایر مه‌دها،
	تقابل فرهنگی در آموزش‌های مه‌دهای داخلی برخلاف مه‌دهای خارج،
	ایجاد فراغت برای مادر هدف سایر مه‌دهاست،
	دغدغه تأثیر سبک زندگی مردم،
مذهب باوری در تربیت‌های کودکان،	فرهنگ اومانستی باعث رواج بی‌مسئولیتی نسبت به والدین سالمند،
	اولویت مه‌دهای عادی برای فراغت مادر،
	هدفمندی و پویایی فعالیت در حسنات،
	آموزش مفاهیم اخلاقی،
	بازی‌های تحرکی به همراه آموزش مفاهیم،
	نام‌گذاری حسنات با تاسی به امام دوم شیعیان،
	لزوم هدایت هیجان‌ات بچه‌ها،
	تخصص مسئولین برای اجرای برنامه‌های تربیتی مذهبی شاد،
	تخصص مربیان حسنات،
	تمایل به تربیت مذهبی شاد،
	هماهنگی مسئولین مه‌د،
توجه به احساسات و عواطف مادران،	تلاش برای ایجاد فضای مطابق با استانداردهای دینی،
	شکل‌گیری هویت فرد قبل از سن دبستان،
مردود بودن آموزش مستقیم به کودک،	تأکید علم و دین بر سبک حسنات تأکید علم و دین بر سبک حسنات،
	تلاش موسسه برای توسعه و رشد فردی مادران،
	توجه به رفع نیازهای عاطفی مادران،
	عدم تمایل بچه‌ها به آموزش‌های سنتی،
مبارزه با مصرف‌گرایی غربی،	افراط برخی مه‌دهای مذهبی در آموزش مفاهیم دینی،
	ایجاد شرایط بازی مادر و کودک،
	فقدان امکان بازی طبیعی در سایر مه‌دها،
	آموزش محوری بدون بازی اولویت اکثر مه‌دها،
تربیت مادران همبازی،	تلاش برای تغییر نگرش مادی به اسباب‌بازی،
	آموزش مفهوم چرخه آب در علوم تجربی با تدریس درگیر شونده،
	تلاش برای تغییر نگاه خانواده‌ها به بازی‌های پرهزینه،
	چرا حسنات تأسیس شد؟ نیاز کودک به بازی با مادر در وقت مفید،
	عدم اختصاص زمان مفید در منزل برای بازی مادر و کودک،
	لزوم شادی مادر برای نشاط خانواده،

• مقوله‌بندی کدهای باز در بعد (کیستی)

با بررسی کدهای مستخرج از اظهارات مصاحبه‌شوندگان و دسته‌بندی آنها در قالب مقوله، در مجموع ۷ مقوله شناسایی شد. نحوه دسته‌بندی کدها و استخراج مقوله‌ها در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶: مقوله‌های به دست آمده در بعد زمانی حسنات

مقوله‌سازی مقوله‌بندی	مفهوم‌سازی اولیه از رخدادها
حضور مربیان در دسترس و کارآمد در تمام طول دوره	گزینش همیارمربیان متخصص
	تحلیل رفتارهای کودکان توسط مربیان در آخر دوره
	تداوم ارتباط با مربی ویژه هر کودک در تمام طول دوره
	نظارت بر تمام رفتارهای کودکان توسط مربیان
	تعدد حضور مربیان و ناظران در بازی‌ها
	حضور نیروهای آموزشی و کمکی حین بازی کودکان
	تعدد مربیان نسبت به کودکان
	به کارگیری مربیان متعدد برای تعداد محدود کودک
	تداوم آموزش مجازی با مربی محدود
تربیت مادران ماهر در حسنات	استفاده از نیروهای اجرایی مجرب در بخش‌های مادران و کودکان
	مادر ماهر محور بازی‌ها در حسنات
	استفاده از مهارت مادران برای تشکیل کلاس‌ها
	تربیت مادران بازی‌یار
اداره مهد توسط مادران مذهبی با مطالعات روان‌شناختی	تعادل اهمیت به آموزش مادران و آموزش کودکان
	دعوت از اساتید براساس نیازسنجی‌ها
	تخصص مذهبی و تجربه مادری مسئول مهد
	تخصص مذهبی و تجربه مادری مسئول مهد
	تخصص مذهبی دست‌اندرکاران مهد
	تخصص مذهبی مدیر مؤسسه
	تخصص میان‌رشته‌ای و تجربه مادران مسئول در حسنات
	استفاده از تجربه مادری مسئولین مهد در کارگاه‌ها
اهمیت گزینش مربی متخصص و متعهد	
مدیریت روابط انسانی به سبک رهبری در حسنات	تخصص میان‌رشته‌ای مسئولین مهد
	علاقه مربیان به حضور کودکان
	وجود جو همکاری در حسنات
ایجاد شبکه ارتباطی مادران هم‌تا در حسنات	مدیریت حسنات به سبک رهبری
پذیرش تمام رده‌های سنی آموزش پذیر در حسنات	هم‌تای مادران در حسنات
نیازسنجی و هدف‌گذاری تخصصی برای حسنات توسط مادران	سن پذیرش از ۳ تا ۶ سال
	تفاوت آموزش‌ها برحسب تقاضای جنسیتی کودکان
	تنوع منابع در هدف‌گذاری
	تشکیل کارگروه‌های تخصصی برای هدف‌گذاری مهد حسنات

• مقوله‌بندی کدهای باز در بعد (چگونگی)

با بررسی کدهای مستخرج از اظهارات مصاحبه‌شوندگان و دسته‌بندی آنها در قالب مقوله، در مجموع ۲۱ مقوله در ابعاد هدف، محتوا، فعالیت‌های یاددهی و یادگیری و ارزشیابی شناسایی شد. نحوه دسته‌بندی کدها و استخراج مقوله‌ها در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول ۷. مقوله‌های به‌دست‌آمده در بعد چگونگی حسنات

مقوله‌سازی مقوله‌بندی	مفهوم‌سازی اولیه از رخدادها،	ابعاد برنامه درسی
پویایی مهد از طریق ارزیابی‌های مؤثر	لزوم ارتقای طرح درس بازی‌ها در بازه سالانه،	ارزشیابی
	توجه به بازخوردهای دریافتی از بچه‌ها،	
	گرفتن بازخورد برای طرح‌های اجراشده،	
	تأثیر حسنات در رشد اجتماعی اعضا،	
	آموزش مطالبه برون داد از فعالیت‌ها به مادران،	
	استخراج اهداف اصلی دوره،	هدف
تعریف اهداف کلی، جزئی و رفتاری	تعریف چارت سازمانی،	
	تعریف اهداف رفتاری برای دوره،	
	تعریف اهداف جزئی برای دوره،	
	پرداختن به نیازهای تربیتی مخاطبین در منابع مذهبی،	
هدف‌گذاری بر مبنای منابع اصیل تربیتی	سیر مطالعاتی برای یافتن اهداف دوره،	
	جرقه ایجاد مهد بر مبنای اصول تربیت کودک در اسلام،	
	تلاش برای حفظ شان مربی در راستای تربیت،	
ایجاد نگرش مثبت به مذهب در کودک	تأکید بر ایجاد حس مثبت در کودکان برای شروع آموزش،	
	اولویت با تولید محصول یادگیری توسط کودک است،	
	اولویت با ایجاد حس خوشایند یادگیری مفاهیم دینی،	
پرورش شهروند ماهر	مبارزه با مصرف‌گرایی با آموزش بازیافت،	
	مثلث نظم، صبر، مسئولیت‌پذیری،	
	پرورش تفکر انتقادی،	
	آموزش مادران در خودسازی تربیتی برای تأثیر آموزش‌ها به کودکان،	
محوریت مادر در تربیت	اهمیت یکسان آموزش مادر و آموزش کودک،	
	هنر و مهارت برای مادران،	
ایجاد و تداوم حس امنیت در کودک	تلاش برای ایجاد حس امنیت در کودک،	
	لزوم ایجاد امنیت برای کودکان در دوره پیش‌دستان،	
	تأکید بر آرامش و حس امنیت با حضور مادران در آموزش،	
خلاقیت‌مداری	استفاده از دست‌سازه‌ها برای تأمین لوازم بسته آموزشی،	مخبر
	رشد خلاقیت کودکان،	
	طراحی بسته آموزش غیرحضور با مواد طبیعت دوستانه،	
	آموزش بازیافت و خلاقیت با دور ریختنی‌ها،	

تدوین سه‌گانه محتوا برای (کودک، مادر، مادر-کودک)	استفاده از ابزارهای ساده برای آموزش مفاهیم ضروری،	فعالیت‌های یاددهی و یادگیری
	آموزش مادران در ابعاد سه‌گانه وجودی،	
	طراحی برنامه درسی موازی برای مادر و کودک،	
ارائه محتوا از طریق بازی	تبدیل اصول تربیتی کودک به بازی‌های آموزشی،	
	آموزش صبر عملی،	
	آموزش غیرمستقیم و عملی نماز،	
انس با کتاب	انجام مباحثات تربیتی براساس کتب تربیتی توسط مادران مسئول،	
	ترویج فرهنگ مطالعه برای مادران و کودکان،	
تدوین مشارکتی محتوا	دقت در انتخاب مربیان و اساتید،	
	تابعیت از طرح درس ارائه شده توسط مربی،	
	ارائه طرح درس مکثوب،	
	طراحی برنامه درسی موازی با اختصاص زمان بیشتر،	
	انتخاب متون آموزشی در چرخه فعال اطاق فکر مؤسسه،	
آموزش با روش‌های تدریس فعال	پرهیز از ارائه پاسخ‌های خام به کودک قبل از فعالیت شخصی کودک،	
	آموزش ریتمیک و همراه بازی قرآن،	
	آموزش از طریق بازدید،	
به‌کارگیری مادران در نقش مربیان متخصص	اجرای سازی اهداف رفتاری از طریق مربی متعهد و خلاق،	
	حضور مربیان در کنار کودکان در تمام جریان آموزش،	
	تعدد مربیان نسبت به مهدهای عادی،	
	تلاش برای معرفی حسنات به شهرستان‌های دیگر،	
ترویج فرهنگ مطالعه	تسهیل فرهنگ مطالعه،	
	انجام مباحثات تربیتی براساس کتب تربیتی توسط مادران مسئول،	
	آموزش کتاب‌خوانی و مطالعه صحیح برای مادران،	
	ترویج فرهنگ مطالعه برای مادران و کودکان،	
سادگی لوازم آموزش در حسنات	مبارزه با مصرف‌گرایی با آموزش بازیافت،	
	استفاده از وسایل در دسترس برای بازی،	
	پرهیز از تجمل‌گرایی در لوازم بازی،	
مخاطب قرار دادن پدر در برخی سرفصل‌ها	برگزاری اردوهای خانوادگی برای کارکنان با هدف افزایش اعتماد،	
	استفاده از جملات مثبت برای ایجاد فضای نشاط در خانه،	
	تعامل پدر و کودک،	
	کمک به تعامل پدر و کودک با برنامه محفل گرم،	
حرکت موازی برای تربیت کودک و آموزش مادر	درگیر ساختن خانواده با آموزش‌ها،	
	ایجاد ارتباط بین لذت‌های بازی مادر و کودک،	
	رفع همزمان موانع فکری مادران برای بازی‌های مفید کودکان،	
ارائه آموزش به کودکان دارای نیازهای ویژه	اتصال مفاهیم کلاس کودکان و مادران،	
	انعطاف در تغییر پایه برای کودکان برحسب توانایی‌ها،	
	نحوه تفکیک مادر از کودک در حسنات،	
	خدمات تخصصی به کودکان دچار اختلال،	

۵. بحث

الگوی فعالیت مهدکودک «مادر کودک حسنات» چیست؟

فعالیت مهد حسنات بر پایه دیدگاه بازسازی اجتماعی برای ایجاد تمدن اسلامی است که از طریق تعریف اهداف (کلی، جزئی و رفتاری در راستای منابع اصیل تربیت دینی)، تعیین محتوا (براساس خلاقیت‌مداری، تدوین سه‌گانه محتوای مشارکتی برای کودک، مادر، مادر-کودک از طریق بازی و انس با کتاب)، فعالیت‌های یاددهی و یادگیری (براساس روش‌های فعال تدریس و محوریت مادران در تربیت) و ارزشیابی پویا و مؤثر تحقق می‌پذیرد. با توجه به بررسی صورت گرفته از دلایل احداث حسنات ایجاد ارتباط اجتماعی مطلوب برای مادر و کودک بوده است، این یافته‌ها با نتایج پژوهش طلایی و بزرگ (۱۳۹۴) که ضرورت پرداختن به تربیت اوان کودکی را از منظر توجه اجتماعی (رشد منش‌ها و کنش‌های اجتماعی مطلوب در طول نوجوانی و بزرگسالی) دارای اولویت می‌داند، هم‌راستا است.

همچنین بررسی‌ها نشان داد حسنات مهدی است که موجب ارتقای مهارتی، علمی و اعتقادی بانوان و کودکان می‌شود، این نتایج با یافته‌های شهابت نوده (۱۳۹۵) و تیموری (۱۳۹۴) هم‌جهت می‌باشد. همچنین این پژوهش که نوعی تجربه‌نگاری در محیط آموزشی است، از طریق پژوهش شیرکرمی (۱۳۹۷) که تدوین تجارب آموزشی در آموزش و پرورش را به‌عنوان یک ضرورت مهم در حوزه مدیریت دانش مورد مطالعه قرار داده است، مورد تأیید قرار می‌گیرد.

از یافته‌های این تحقیق کودک محوری در طراحی داخلی بوده است، توجه به طراحی فضاهای آموزشی منطبق بر رویکردی اسلامی در پژوهش دیوانداری حسینی شریف (۲۰۱۸) نیز مورد تأکید قرار گرفته است، این یافته‌ها با نتایج پژوهش مذکور که تمهید مقدمات فضاسازی مهدهای کودک برای تعامل با خود، خدا، جامعه و طبیعت برای کودک را ضروری می‌داند، هم‌راستا است.

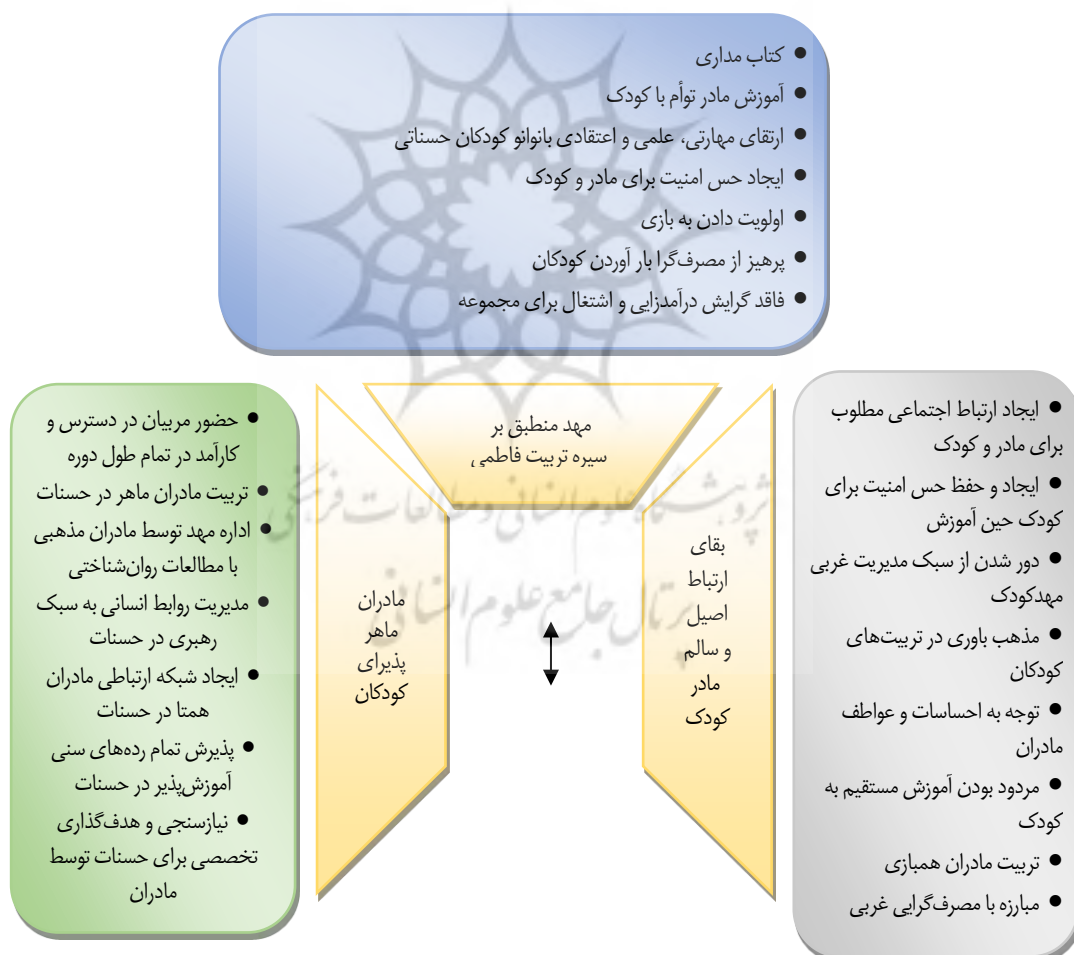
اقدام جهت آموزش مادران با نتیجه پژوهش شمس‌زاده، آقامحمدیان و شعریاف (۲۰۱۹) که تلاش در جهت آموزش مادران شاغل را باعث بهبود سبک فرزندپروری آنان در طول زندگی معرفی می‌کند، همسو می‌باشد. اقدام به تأسیس مهد مادر-کودک حسنات با نتایج پژوهش سیاح و حسینی مجرد (۱۳۹۰) که راه‌حل‌هایی برای مدیریت بحران مادری در جهان و پیشگیری از بروز این معضل در ایران اسلامی ارائه می‌کند و تنها راه موفقیت در این زمینه را تکیه بر الگوی اسلامی-ایرانی می‌داند، هم‌راستا می‌باشد.

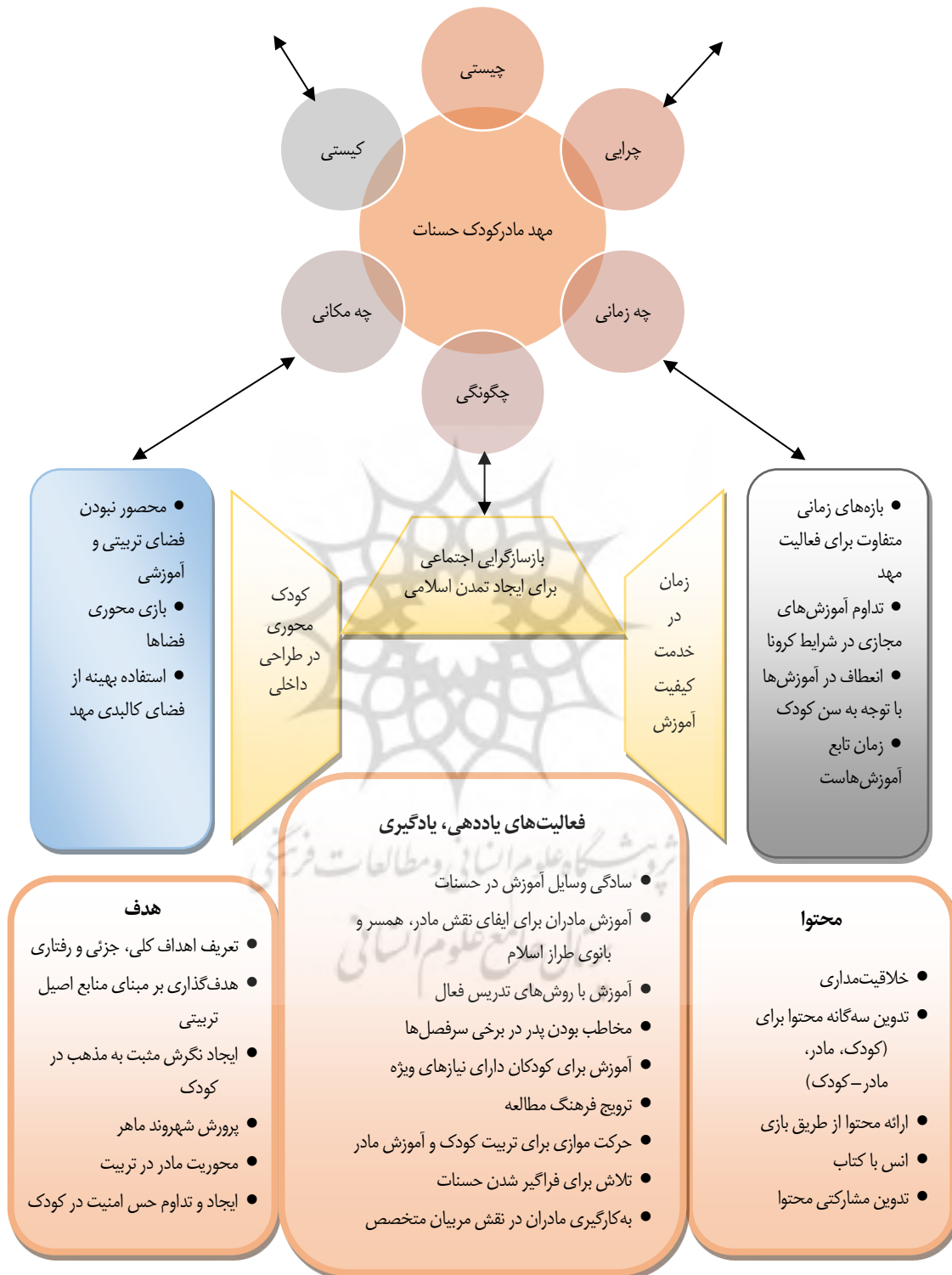
ایجاد محیط پرورشی تلفیقی که در الگوی حسنات مورد تأیید بوده است با یافته‌های پژوهش رزاقی، عینی‌فر، و پیشیاره (۱۳۹۹) نیز همسو می‌باشد که سه کارکرد اصلی مهدکودک را ارتقای

سطح سلامت، تعامل‌های اجتماعی، دانش و مهارت‌های کودکان در محیط تلفیقی-پرورشی معرفی می‌نماید و تأکید دارد مهدکودک باید متناسب با خواسته‌ها و توانایی تمام کودکان استفاده‌کننده باشد.

۶. نتیجه

تجربه‌نگاری و طراحی الگوی فعالیت مهد مادر-کودک حسنات به‌عنوان یک پدیده جدید، موضوع و مسئله اصلی این پژوهش بوده است. براساس تحلیل یافته‌ها، ۶ مضمون اصلی و ۴ مضمون فرعی از مقوله‌ها به‌دست آمد که ارتباط مضامین و مقوله‌ها در قالب الگوی مفهومی مهد حسنات در ادامه به تصویر کشیده شده است:

براساس تحلیل انجام گرفته مهدکودک حسنات از دیدگاه بازسازی اجتماعی برای تحقق تمدن اسلامی بهره می‌گیرد. در واقع این مجموعه در جهت تربیت نسل آینده براساس اهداف انقلاب اسلامی گام برمی‌دارد. بازسازی اجتماعی در حسنات از طریق تعریف اهداف (کلی، جزئی و رفتاری در راستای منابع اصیل تربیت دینی)، تعیین محتوا (براساس خلاقیت‌مداری، تدوین سه‌گانه محتوای مشارکتی برای کودک، مادر، مادر-کودک از طریق بازی و انس با کتاب)، فعالیت‌های یاددهی و یادگیری (براساس روش‌های فعال تدریس و محوریت مادران در تربیت) و ارزشیابی پویا و مؤثر تحقق می‌پذیرد، مهد حسنات براساس مصاحبه‌ها، منطبق بر سیره تربیت فاطمی است که ویژگی‌های بارز آن کتاب‌مداری، آموزش مادر توأم با کودک، ارتقای مهارتی، علمی و اعتقادی بانوان و کودکان حسناتی، ایجاد حس امنیت برای مادر و کودک، اولویت دادن به بازی، پرهیز از مصرف‌گرا بار آوردن کودکان بوده است که با گرایش درآمذزایی و اشتغال برای مجموعه تأسیس نشده است. می‌توان گفت مهد حسنات برای بقای ارتباط اصیل و سالم مادر با کودک تأسیس شده و هدف آن ایجاد ارتباط اجتماعی مطلوب برای مادر و کودک، ایجاد و حفظ حس امنیت برای کودک حین آموزش، دور شدن از سبک مدیریت غربی مهدکودک، مذهب باوری در تربیت‌های کودکان، توجه به احساسات و عواطف مادران و نشان دادن مردود بودن آموزش مستقیم به کودک بوده است. مادران ماهر پذیرای کودکان در حسنات هستند و این کار از طریق حضور مربیان در دسترس و کارآمد در تمام طول دوره، تربیت مادران ماهر در حسنات، اداره مهد توسط مادران مذهبی با مطالعات روان‌شناختی، مدیریت روابط انسانی به سبک رهبری، ایجاد شبکه ارتباطی مادران هم‌تا، پذیرش تمام رده‌های سنی آموزش‌پذیر و نیازسنجی و هدف‌گذاری تخصصی برای حسنات توسط مادران انجام می‌پذیرد. زمان در خدمت کیفیت آموزش است، این امر با در نظر گرفتن بازه زمانی متفاوت برای فعالیت مهد، تداوم آموزش‌های مجازی در شرایط کرونا، تعریف اهداف یکسان با آموزش‌های متفاوت در رده‌های سنی مختلف و تابعیت زمان از آموزش‌ها محقق شده است. کودک محوری در طراحی داخلی و ویژگی اصلی فضای حسنات است که می‌توان در محصور نبودن فضای تربیتی و آموزشی، بازی محوری فضاها و استفاده بهینه از فضای کالبدی مهد به وضوح این ویژگی را مشاهده کرد. این پژوهش در زمان شیوع ویروس کرونا انجام گرفته است که محققان را در برخی مصاحبه‌ها و دسترسی‌ها دچار محدودیت می‌کرد. پیشنهاد می‌شود فعالین تربیتی و آموزشی کشور، با توجه به رویکرد مهد حسنات، اقدام به تأسیس مهدهای مشابه بکنند. با توجه خلأ وجود شبکه منسجمی از فعالان تربیت اسلامی در سطح کشور، توصیه می‌شود دغدغه‌مندان عرصه پژوهش‌های تربیتی، با پیدا کردن مجموعه‌های مشابه در کشور و

مرتبط کردن آنها با مهدکودک حسنات، شبکه‌ای از تجربه‌های موفق را در این زمینه تدوین کنند همچنین کتابچه‌های عملیاتی از شیوه‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های حسنات تدوین شود تا مجموعه‌های تربیتی آموزشی مختلف در سطح کشور بتوانند برای الگوگیری از آنها استفاده کنند. همچنین به اصحاب رسانه پیشنهاد می‌شود مستندی در رابطه با مهدکودک حسنات تهیه شود و الگوی فعالیت این مهدکودک با همه ابعاد و جوانب آن معرفی شود.

منابع

۱. امام سجاد (علیه السلام) (۱۳۸۰)، صحیفه سجادیه، ترجمه: حسین انصاریان، تهران: نشر پیام آزادی.
۲. پروینی، خلیل (۱۳۸۹)، «بررسی و نقد روش آموزش زبان عربی به شیوه مستقیم (بررسی موردی: کتاب‌های دکتر حسین خراسانی)»، جستارهای زبانی، ۱ (۲)، ص ۷-۳۲.
۳. تیموری، فهیمه (۱۳۹۴)، «بررسی تأثیر مهدکودک بر میزان جامعه‌پذیری کودکان»، مطالعه موردی مهدهای کودک منطقه ۲۰ شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی - دانشکده علوم اجتماعی.
۴. حنیفی‌دومیقی، مهناز (۱۳۹۸)، «تبیین رویکردهای آموزشی حاکم در مهدکودک‌ها در سطح جهان و ایران و نقد آنها از منظر تعلیم و تربیت اسلامی»، پایان‌نامه.
۵. دیواندری، فریده و شریف حسینی (۲۰۱۸)، «در جستجوی اصولی برای طراحی مهدکودک با نگاهی به مفهوم «رشد» در حکمت اسلامی»، پژوهش در هنر و علوم انسانی، ۱۱ (۳)، ص ۱۷-۳۴.
۶. رزاقی، نسیم؛ علی‌رضا عینی‌فر، عیسی حجت و ابراهیم پیشیاره (۱۳۹۹)، «مهدکودک تلفیقی بستری برای تعامل کودکان با اختلال‌های جسمی-حرکتی و عادی»، فصلنامه کودکان استثنایی، ۲۰ (۳)، ص ۶۵-۷۸.
۷. سیاح، مونس و اکرم حسینی مجرد (۱۳۹۰)، «بررسی بحران مادری در جهان غرب و تأثیرات آن بر جامعه ایرانی»، مطالعات راهبردی زنان (کتاب زنان)، دوره ۱۴، شماره ۵۳ (گروه اجتماعی)، ص ۲۱۱-۲۴۵.
۸. شمس‌زاده، پریشاد و حمیدرضا آقامحمدیان شعریاف (۲۰۱۹)، «تعیین اثربخشی شفقت درمانی بر سبک‌های فرزندپروری مادران»، ششمین کنگره علمی پژوهشی توسعه و ترویج علوم تربیتی و روانشناسی ایران.
۹. شورای عالی آموزش و پرورش (۱۳۹۱)، برنامه درسی ملی، مصوب، ص ۴۶.
۱۰. شیرکرمی، جواد (۱۳۹۷)، «تدوین تجارب آموزشی در آموزش و پرورش: فواید، روش و نتایج»، ماهنامه پیشرفت‌های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش، دوره ۱، شماره ۱.
۱۱. طالب‌زاده نوبریان، محسن (۱۳۸۵)، اصول و برنامه‌ریزی آموزش و پرورش پیش از دبستان، تهران: نشر جهاد دانشگاهی.

۱۲. طلایی، ابراهیم و حمیده بزرگ (۱۳۹۴)، «تبیین ضرورت تربیت اوان کودکی (پیش از دبستان) مبتنی بر سنتز پژوهی شواهد تجربی معاصر»، فصلنامه علمی - پژوهشی تعلیم و تربیت، ۳۱ (۲): ۹۱-۱۱۸.
۱۳. فضلی، رخساره (۲۰۱۵)، «چرا آموزش و پرورش دوره پیش دبستانی مهم است؟»، رشد آموزش پیش دبستانی، ۲۶ (۶)، ص ۱۰-۱۲.
۱۴. قاسم تبار (۱۳۹۵)، «طراحی و اعتبارسنجی الگوی برنامه درسی موسیقی دوره پیش دبستانی ایران»، پایان نامه، ص ۲۸.
۱۵. کریمی، عبدالله (۱۳۹۰)، با جوانه‌های زندگی، توصیه‌هایی به والدین در زمینه تربیت، مشهد: نشر آستان قدس رضوی.
۱۶. مجلسی، محمدتقی (۱۳۸۷)، بحار الانوار، ج ۲، ص ۲۲۴، بیروت: ناشر دارالکتب الاسلامیه.
۱۷. محمدی ری شهری، محمد (۱۳۹۳)، میزان الحکمه، ترجمه: حمیدرضا شیخی، ج ۱، ص ۱۰۱، ناشر سازمان چاپ و نشر دار الحدیث.
۱۸. مفیدی، فرخنده (۱۳۹۲)، مبانی آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان، تهران: نشر سمت.
۱۹. نوده، شهاب (۱۳۹۶)، تأثیرات مهدکودک در رشد اجتماعی کودکان، تهران: نشر باران دانش.
۲۰. ولی زاده، لیلا؛ حمید رحیمیان؛ عباس عباس پور؛ علی خورسندی طاسکوه و قدسی احقر (۲۰۱۹)، «ارائه چارچوب مدیریت اثربخش در مهدکودک با روش فراترکیب»، فصلنامه علمی - پژوهشی تعلیم و تربیت، ۳۵ (۳)، ص ۱۲۷-۱۴۶.
۲۱. یزدان پناه، مریم (۱۳۹۲)، «بررسی میزان به کارگیری شاخص‌های آموزشی-تربیتی رشته «مونه سوری» در مهدکودک‌ها و پیش دبستان‌های شهر تهران»، پایان نامه ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی.
۲۲. ین، رابرت (۱۳۹۳)، «تحقیق موردی»، ترجمه علی پارسایان و محمد اعرابی، تهران: نشر دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
23. Anderson, L. M. Shinn, C. Fullilove, M. T. Scrimshaw, S. C. Fielding, J. E. Normand, J. ... & Task Force on Community Preventive Services. (2003), The effectiveness of early childhood development programs: A systematic review. *American journal of preventive medicine*, 24(3), 32-46.
24. Duncan, G. J. & Magnuson, K. (2013), The long reach of early childhood poverty. In *Economic stress, human capital, and families in Asia* (pp. 57-70). Springer, Dordrecht.

25. Pillas, D. Marmot, M. Naicker, K. Goldblatt, P. Morrison, J.& Pikhart, H. (2014), Social inequalities in early childhood health and development: a European-wide systematic review. *Pediatric research*, 76(5), 418–424.
26. Ryan, R. M. Fauth, R. C.& Brooks-Gunn, J. (2014), Childhood poverty: Implications for school readiness and early childhood education. In *Handbook of research on the education of young children* (pp. 341–364). Routledge.

